

**Diepsloot
vho wana
tshitiṡhi
tshiswa
tsha
mapholisa
Siatari 7**

**R7 bilioni yo
vhetsheṡwa thu-
ngo u itela the-
mamveledziso ya
vhuimazwikepe
Siatari 11**

**INA KHU-
NGUWE-
DZO DZA
MISHUMO**

Kha vha ite uri ipfi ḡavho ḡi pfiwe

Vho Ongezwa Manyathi

MaAfrika Tshipembe vhane vha vha na ndugelo dza u khetha vha ḡo dovha vha vha na tshikhala tsha u shumisa pfanelo dzavho dza dimokirasi dza u khetha nga u ita luswayo lwavho kha bogisi ḡa baḡoto kha Khetho dza Dzapo dza Muvhuso dzi khou ḡaho dza 2016.

Nga u dzhenisa vouthu dzavho, maAfrika Tshipembe a vha khou tou khwaṡisa dimokirasi ya shango fhedzi, vha khou dovha vha vha vhadzulapo vha khou shelaho mulenzhe nga u khetha vharangaphanḡa vhane vha vha ḡoda, vhane vha ḡo thusa u khwinisa matshilo avho.

Hei X ine ndi yone ya ndeme kha bammbiri ḡa baḡoto, i ita mushumo wa u vhona uri dzikhantseḡa dza dziwadi vha vhe na vhudifhinduleli na u vhona uri mimasipala i khou humela murahu kha zwa mutheo nga u ḡisa tshumelo.

U itela uri dimokirasi ya shango ḡashu i dzule yo khwaṡa, maAfrika Tshipembe vha tea u shela mulenzhe kha Khetho Dzapo dza Muvhuso dza 2016.

U vha na tshikhala tsha u khetha zwi amba uri maAfrika Tshipembe vha nga ita uri maipfi avho a pfiwe. Fhedzi hezwi zwi nga si konadzee arali vathu vha sa vhi na vhuṡanzi ha uri madzina avho a hone kha rolo ya vhakhethi musi i sa athu vala.

Vhakhethi vha re na ndugelo vha tea u ḡinwalisa luthiḡi fhedzi, nga nḡdani ha musi vha tshi kha ḡi tou bva u pfulutshela huṡwe kana mikano ya u khetha ya tshiṡiriki tsha havho yo shanduka. Hezwi ndi zwa ndeme ngauri maAfrika Tshipembe vhanzhi a vha ḡivhi uri dziwadi dzavho dzi kha ḡi bva u shanduka.

Kha Mulaedza wa Lushaka, Muphuresidennde Jacob Zuma vho ṡuṡuwedza maAfrika Tshipembe u ḡinwaliseḡa dzikhetho.

“Ndi tama u ramba vhadzulapo vhoṡhe vha re na ndugelo uri vha bve nga vhunzhi vha ye kha zwiṡiriki na zwiṡitshini zwa havho zwa u khetha u ḡinwalisa kana u vhona uri zwidodombedzwa zwavho ndi zwone, u itela uri vha vhe vho lugela haya maitele a ndeme a dimokirasi,” vho ralo.

Maḡana a zwigidi a maAfrika Tshipembe vho pfa vha ya u ḡinwaliseḡa u khetha tshifhingani tsha u thoma tsha mafhelo a vhege a ṡhafamuhwe. Khomishini yo ḡiimisaho ya Vhukhethi (IEC) zwa zwino yo ḡivhadza uri u ḡinwalisa ha u fhedza ha mafhelo a vhege hu ḡo vha nga ḡa 9-10 Lambamai 2016.

MaAfrika Tshipembe vha fhiraho miḡioni tharu vho dalela zwiṡitshi zwavho zwapo zwa u khetha u ya u ḡinwalisa, u dovha u ḡinwalisa

**Muvhuso wapo
u zwandani
zwavho!**

**Kha vha
ḡinwaliseḡa u
khetha!**

9-10 Lambamai 2016

kana u vhona uri zwidodombedzwa zwavho ndi zwone. Mudzalatshidulo wa Khomishini ya Dzikhetho Vho Glen Mashinini vho ri mbalo ya vhakhethi vhe vha dalela zwiṡitshi zwa u khetha yo vha i tshi fhira kavhili mbalo

yo rekhodiwaho nga tshifhinga tsha mafhelo a vhege a u ḡinwaliseḡa Khetho dza Masipala dza 2011.

Hezwi zwi ḡalusea nga nyaluwo ya 23% kha zwa u ḡinwalisa zwi tshi vhambedzwa na u

ḡinwalisa ha u thoma ha mafhelo a vhege a Khetho dza Vunḡu na dza Vhukati dza 2014.

“Hetshi ndi tshifanyiso tsha vhuḡisa tsha Khetho dza Masipala dzi khou ḡaho dza 2016 na dza ḡa matshelo,” vho ralo Vho Mashinini.

Naho mafhelo a vhege a u thoma a u ḡinwalisa o fhira, hu kha ḡi vha na tshifhinga tsha u ḡinwalisa. Vhakhethi vha re na ndugelo vhane a vha athu u ḡinwalisa kana vhane vha tea u sedza zwidodombedzwa zwavho, vha nga kha ḡi humbela u ḡinwalisa nga tshifhinga tsha mushumo kha ofisi ya Khomishini ya Dzikhetho kana u ḡinwaliseḡa u khetha nga maḡuvha a tshipentshele u ḡinwalisa.

Avho vhane vha ḡoda u ḡinwalisa kha ofisi ya Khomishini ya Dzikhetho vha tea u thoma vha founa vha sa athu ḡa u itela u vshivhedza tshifhinga tsha u vhoṡiwa. Hezwi ndi ngauri musi Duvha ḡa Khetho dza shango ḡi tshi khou sendela, vhashumi vha zwa dzikhetho vha vha vha tshi khou shumela nḡḡa, vha tshi khou funza zwitshavha nga pfunzo ya vhakhethi.

VHASWA VHA TEA U ḡINWALISA NA U KHETHA

Hezwi shango ḡi tshi khou pembelela anivesari ya vhu 40 ya 1976 ya mvutshelo dza matshudeni Soweto, zwi vha zwi tshi tenda uri vhaswa vha bve nga vhuḡalo vha ye u ḡinwalisa u itela uri vha kone u khetha uri vha vhe na ipfi kha ḡa matshelo.

Murafho wa zwino wa vhaswa u tea u ṡuṡuwedziwa nga vhaswa vha 1976 na uri kha vha range phanḡa kha u ḡivhulungela vhumatshelo ha shango.

Vhathu vhanzhi vho badela mutengo wa ndeme u itela uri maAfrika Tshipembe vha kone u tshila kha shango ḡo vhoṡholowaho ḡa dimokirasi.

Naho iyo dimokirasi i tshi khou ḡi lingiwa nga zwifhinga, a zwi ambi uri a huna zwe zwa swikelwa u bva nga 1994.

NDI NNYI ANE A NGA ḡINWALISA?

U ḡinwalisa vha tea u vha vhe mudzalapo wa Afrika Tshipembe; vha tshi nga vha vha na miṡwaha ya 16 (vha nga tendelwa u khetha fhedzi vha na miṡwaha ya 18); bugundaḡala dala; garaṡa Smart ID: kana ṡhanziela ya vhuḡuma ya vhuṡe ya tshifhinganyana (TIC). Vhaiti vha khumbelo vha ḡo dovha vha tea u ḡḡisa ḡiresi ya hune vha dzula hone hune hu wanala heneṡho kha tshiṡiriki tsha u khethela tshine vha khou ḡinwalisa khatsho.

Arali vhakhethi vha si na ḡiresi ya vhuḡuma, vha tea u fha vhaofisiri vha dzikhetho vhuṡanzi vhu fushaho ha hune vha dzula hone u itela

> Tsho iswa phanḡa kha siatari 2

TSIRELEDZO NA VHUTSIRELEDZI

Diepsloot vho wana tshiṭitshi tshiswa tsha mapholisa

Vho Noluthando Mkhize na Vho Edwin Tshivhidzo

Tshiṭitshi tsha Mapholisa tsha Diepsloot tshe tsha vha tsho lindelwa lwa tshifhinga tshilapfu, tshine tshi devhula ha Johannesburg, tsho vhuaya tsha vulwa na uri tshi lavhelelwa u lwisa u fhelisa vhugevhenga vhuponi uho.

Tshiṭitshi tsho vulwa lwa tshiofisi nga Minisiṭa wa Mapholisa Vho Nkosinathi Nhleko vho itaho khuwelelo kha tshitshavha uri vha tsireledze vhana na vhafumakadzi, na uri vha shumise zwiimiswa zwire hone zwa tshipholisa u lwa na vhugevhenga vhuponi havho.

“Mveledziso i ḑa hu re na mulalo... Na uri zwi kha zwitshavha u vhona uri vho tsireledzea. Roṭhe ri fanela u farisana kha u lwa na vhugevhenga,” vho ralo.

Minisiṭa vho dovha vha ṇetshedza zwiend-edzi zwiswa zwa 21 kha tshiṭitshi u itela u khwaṭhisedza zwa u lwa na vhugevhenga vhuponi uho.

Muvhuso wo shumisa masheleni a fhiraho R100 miḷioni u fhaṭa tshiṭitshi tsha mapholisa tshe tsha thomiwa nga 2008.

U fhaṭiwa ha tshiṭitshi itsho ho sika zwikhala zwa mishumo ya 145 kha vhadzulapo vhe vha vha vho tholiwa sa vhashumi zwavho na vhaswa vha 200 vhe vha pfumbudziwa kha masia o fhambanaho a zwa u fhaṭa nga kha Mbekanyamushumo ya Mishumo ya Tshitshavha yo Engedzwaho na Tshumelo ya Vhaswa ya Lushaka.

U TSIRELEDZA VHATHU VHA DIEPSLOOT

Vhaṇwe vhe vha vha vhe hone musi tshi tshi vuliwa, ndi Khomishinari wa Mapholisa o tou Farelaho wa Lushaka Ḳifuthenenthe Dzheneraḷa Vho Johannes Phahlane, vhe vha ri tshiṭitshi tsha mapholisa tshi shumaho zwavhuḑi ndi tsha ndeme kha tshitshavha.

“Riṇe sa SAPS, ro takala u fhirisa u vha na hetshi tshiimiswa tsho fhaṭelwaho u shumela vhone, u itela uri ri maṇḑafhadziwe kha u shumela na u tsireledza vhatu vha Diepsloot nga vhukoni na ṇḑila i fushaho.

“Tshomedzo dzoṭhe dze dza ḑisiwa tshiṭitshini hetshi tsha mapholisa dzi ḑo shumiswa zwavhuḑi nahone nga ṇḑila yo fhelelaho kha u lwa na vhugevhenga,” vho ralo.

Ḳifuthenenthe Dzheraḷa Vho Phahlane vho ḑadzisa nga uri mapholisa vha na vhuḑifhinduleli kha vhatu vhane vha khou vha shumela. Vho dovha vha amba ngaha ndeme ya vhuferisani ho khwaṭhaho vhukati ha mapholisa na tshitshavha.

Vho ri Afrika Tshipembe ḷo kokodza vhatu

vha no bva masia oṭhe vhe vha kusuwa vha tshi ḑa ḑoroboni ya Johannesburg u itela u khwinisa matshilo avho.

“Vhatu vha no bva kha maṇwe mavunḑu na vha no bva kha mashango a vvhura vha ḑa ḑoroboni ya musuku, ine ya vha tshiko tsha ikonomi ya Afrika.”

“Diepsloot, sa zwiṇwe zwitshavha zwinzhi zwa vvhura, ho no tsitsikanesa na uri vhaṇwe vha nga vho tou ḑidzhenisa kha vhugevhenga na u shumisa zwidzidzivhadzi na zwikambi nga ṇḑila i si yone, zwine zwi na vhushaka na mabulayo, ndingedzo ya mabulayo, u rwa na u tzipa. Ndi khou tea u tou khwaṭhisedza uri ri ḑo khwaṭhisa tshanḑa kha u lwa na hezwo zwiito.”

Vho ri u lwisa u fhelisa vhugevhenga, u imisa vhalangi vha vhubindudzi ha zwidzidzivhadzi, vhuḑa na zwigevhenga ndi zwa ndeme.

“Ri khou zwi ita na uri ri ḑo bvela phanḑa na u shumana na miraḑo yashu ine ya shumisa betsho yashu ya tshirunzi u ita zwo fhambanaho na zwine ya imela zwone. Ri ramba tshitshavha tshashu u vhiḡa vhuḑifari vhu si ha vhuḑi.”

Vho Jonathan Sathekge vhane vha vha mudzulapo wa Diepsloot vhe vha ḑa u vha ṭhanzi ya u vuliwa ha tshiṭitshi tsha mapholisa lwa tshiofisi, vho vhudza vha Vuk'uzenzele zwa uri vha pfa vho tsireledzea musi tshiṭitshi tsha mapholisa tsho fhela.

“Ri a livhuwa vhukuma u vha na tshiṭitshi tshiswa tsha mapholisa nga uri tshi tou vha hanefha tshiukhuvhani, na uri tshi ḑo tshu-wisa zwigevhenga,” vho ralo.

NDISEDZO YA TSHUMELO THWII KHA TSHITSHAVHA

U bva nga 2014, SAPS i kha fulo ḷa u vusuludza na u vhekanyulula zwiṭitshi zwa mapholisa nga kha mbekanyamushumo ya ṇḑisedzo ya Tshumelo Thwii kha Tshitshavha (FSD).

“The FSD yo thomiwa nga muvhuso na uri i khou rangwa phanḑa nga Ofisi ya Muphuresidennde u itela u vha na vhuṭanzi ha uri ri khou hulisa maitele a Batho Pele a u vhea vhatu phanḑa. U ya nga hezwi, a ro ngo tou vha ri tshi khou khwinisa mbonalo na vhuḑipfi ha zwiimiswa zwashu fhedzi, fhedzi ro dovha ra pfumbudza miraḑo yashu uri vha khwinisa hani vhuḑifari havho musi vha tshi khou shuma na vhatu vhane vha dalela kana u founela zwiṭitshi zwashu zwa mapholisa,” vho ralo Ḳifuthenenthe Dzheneraḷa Vho Phahlane.

Vho ḑadzisa nga uri mbekanyamushumo yo thomiwa hu u itela u katela u shuma ha phurofeshinaḷa kha tshumelo.

“Ro vhona phambano. Ro no vha kule kha u

Minisiṭa wa Mapholisa Vho Nkosinathi Nhleko (vha re vhuḑati) na Khomishinari wa Mapholisa a Lushaka o tou farelaho Ḳefutheneṭhe Dzheneraḷa Vho Johannes Phahlane vho vula Tshiṭitshi tsha Mapholisa tsha Diepsloot lwa tshiofisi.

shuma zwiṭitshini zwa FSD zwine ro no zwi vusuludza kana u zwi vula. Ri khou ṭanziela u swikelwa ha zwiṭitshi nga zwitshavha, fhethu ha tshumelo ya mapholisa hune vhatu vha pfa vho ṭanganedzea, u thomiwa ha vhushaka ha vhadziamukovhe na u khwaṭhisedzwa ha vhushaka na zwitshavha.”

U ya nga ha Khomishinari wa Mapholisa wa Lushaka, miraḑo ya SAPS vhane vha ḑo vha vha tshi khou shumela tshitshavha vha ḑo ṭuṭuwedza vhuḑifari, u vha vhashumi vha phurofeshinaḷa na ṭhomphe.

“Vhugevhenga vhu fanela u fhela, na uri ndi mushumo washu roṭhe u dzhiulula zwiṭaraṭa zwashu uri ri kone u alusa vhana vhashu, vhane vha vha vharangaphanḑa vha matshele, kha Diepsloot yo tsireledzeaho nahone ya khwine.”

Minisiṭa vha zwa Mishumo ya Muvhuso Vho Thulas Nxesi, vhe na vhone vha vha vhe hone kha mushumo wa u vula, vho ṭuṭuwedza zwitshavha u shumisa zwiimiswa zwa muvhuso nga ṇḑila ya vhuḑifhinduleli sa izwi zwo itelwa vhone.

U lwa na vhutshinyi na vhugevhenga

Vho Dorris Simpson

Muphuresidennde Vho Jacob Zuma vho ḑivhadza maga a sedzaho kha u engedza vhuḑidini ha u lwisa u lwa na vhutshinyi na vhugevhenga.

Vha tshi fhindula kha khanedzano ya Mulaedza wa Lushaka, Muphuresidennde vho ri muvhuso u khou khwaṭhisa muhanga wa vhusimamulayo na uri u khou bvela phanḑa na maṇwe maga a u lwisa u fhelisa vhugevhenga na vhuḑaḑa.

“Yunithi ya u Lozwa Ndaka yo ita mushumo munzhi kha ṇwaha wa muvhalelano wo fhiraho,” vho ralo.

Yunithi yo penndela milandu ya 463 ya u dzhiululwa ndaka nga muvhuso ine ndeme yayo ndi R2 biḷioni na u valisa oda dza ndeme ya R2.8 biḷioni.

“Ṭhanganyelo ya R1.6 biḷioni yo badelwa murahu kha vhapondwa vha vhugevhenga,” vho ralo Muphuresidennde Vho Zuma. Heyi tshelede yo wanala murahu nge ha dzhenelwa fhasi zwiito zwa vhugevhenga.

Muphuresidennde vho ḑadzisa nga uri R11 miḷioni yo waniwa murahu kha milandu ye vhaofisiri vha muvhuso vha vha vho ḑidzhenisa kha vhugevhenga na milandu i tshimbelelanaho na yeneyo.

Vho ri Mulayotibe wa Khwiniso wa u Dzumbulula hu na Tsireledzo wo ḑivhadziwa kha Buthano ḷa Lushaka mahoḷa.

“Tshipikwa tshihulwane tshawo ndi u ṇetshedza tsireledzo kha vhaambululi vha vhu-gevhenga u itela uri ri kone u lwa na vhutshinyi nga ṇḑila ya khwine nahone nga vhukoni.

“Mulayotibe wa Khwiniso wa u Thivhela na u Lwa na Zwiito zwa Vhugvehenga na wone u ḑo ḑivhadzwa Phalamenndeni, “vho ralo Muphuresidennde Vho Zuma.

Mulayotibe u khwinisa zwa u shumisa Mulayo wa u Thivhela na u Lwa na Zwiito zwa Vhuḑaḑa kha u tandulula thaidzo dzine dza tou vhonala na u vala mavhaka.

Muṇwe mulayo muswa une wa khou ḑivhadziwa ndi Mulayotibe wa Vhugvehenga ha hu iteaho kha Inthanethe na Mafhungo a Tshimbelelanaho Nazwo, une wo dzudzanyelwa

u ḑo ḑivhadzwa Phalamenndeni kha tshipiḑa tsha u thoma tsha 2016.

Vhugvehenga hu iteaho kha Inthanethe vhu nga pfi ndi zwiito zwa vhugevhenga vhu itwaho hu tshi khou shumiswa dzikhophyutha na Inthanethe.

MVELEDZISO KHA TSHUMELO YA MAPHOLISA A AFRIKA TSHIPEMBE

Ri kha ḑi vha kha mafhungo a vhotsireledzi, Muphuresidennde vho ḑivhadza mveledziso mbili ntswa kha Tshumelo ya Mapholisa a Afrika Tshipembe.

“Sa tshipiḑa tsha siṭirathedzhi tsha u Vhuela Murahu kha zwa Mutheo, Minisiṭiri wa Mapholisa u ḑo thoma yunithi dza tshipentshele dzine dza ḑo vha dzi tshi khou shuma na zwa zwidzidzivhadzi na zwi tshimbilelanaho na vhugevhenga ha dzitshaka dzo ṭangelaho khathihi na khakhathi na u engedzea ha zwigidi tshitshavhani tshashu.”

Yunithi hedzi mbili, vho ralo Muphures-

Muvhuso u khou dzhiela ṇṭha u lwa na vhutshinyi na vhugevhenga kha shango jashu.

idennde, ndi Birou ya Afrika Tshipembe ya u Langa Zwidzidzivhadzi zwi Siho Mulayoni na Birou ya Lushaka ya Vhulanguli ha Zwi-gidi zwi Siho Mulayoni na Vhugvehenga ha Dzikhakhathi Khulwane.

Yunithi dzi ḑo vha nga fhasi ha Davhi ḷa Ṭhoḑuluso dza Vhugvehenga Vhuhulwane, ḷine ḷi divhiwa sa Hawks.

Khava Dinwalisele u khetha!

Muvhuso wapo u zwandani zwavho.

9-10 Lambamai 2016

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

MUVHUSO WAPO

Thandela i tshimbidzwaho nga vhafumakadzi i khou fhaṭa nnḑu dza vhuḑi

Vho Rirhandzu Nkombyani

Vhadzulapo vhane vha dzula mivhunduni ire fhasi ha Masipala wa Mogalakwena vha ḑo vha vha vhane vha dzinnḑu dzavhuḑi hu si kale.

Mbalo ya miṭa i swikaho 60 u bva mivhunduni ya Ga-Hlako na Tauetsoala fhasi ha Masipala wa Mogalakwena, Masipala wa Tshiṭiriki tsha Waterberg vha ḑo vhuelpa u bva kha Fulo ḑa u Fhaṭa nga Vhafumakadzi ḑa ṛwaha nga ṛwaha ḑa Muhasho wa Lushaka wa Madzulo a Vhathu.

Fulo ḑa u Fhaṭa nga Vhafumakadzi ndi Thandela ya Letsema ine ya sedza kha u fhaṭela zwigwada zwa vha tshayatsiredzo vha: vhaaluwa, vhafumakadzi, vhathu vha re na vuholefali na vhana.

Ndi vhufarisani vhukati ha Muhasho wa Madzulo a Vhathu , Vhafumakadzi vha Afrika Tshipembe vha re kha zwa u Fhaṭa na vhadzhamukovhe vha sekithara , na uri zwi itwa ṛwaha muṛwe na muṛwe kha vunḑu ḑiṭhihi kana manzhi hu u fhululedza Ṽwedzi wa Vhafumakadzi.

Fulo ḑa u Fhaṭa nga Vhafumakadzi ḑo thomiwa nga 2006 na uri ḑo no fhaṭa nnḑu dzi ṭḑaḑo u swika 500 kha shango ḑothe nga vhuḑhara u bva tshe ḑa thomiwa.

Vha tshi khou amba kha vhuṭambo ha u Fhaṭa na u vhea zwidina na u sumbedza uri u fhaṭa ho thoma he ha farelwa muvhunduni wa Tauetsoala ha, Mufarisa Minisiṭa wa Madzulo a Vhathu Vho Zou Kota-Fredericks vho ri thandela i sumbedza uri muvhuso kha masia oḑhe vhuraru hao wo ḑiimisela u ṛetshedza vhudzulo ha vhuḑi kha maAfrika Tshipembe.

“Zwine zwa vhesa zwa ndeme nga ha u Fhaṭa ndi uri hu na vhufarisani vhu vhonealaho vhu-kati ha muvhuso, sekithara ya phuraivethe na vhadzulapo zwavho vhe vha ḑiṛetshedza vha ṛetshedza na tshifhinga tshavho u vhone uri hei thandela i tshimbile, “ vho ralo Mufarisa Minisiṭa Vho Zou Kota-Fredericks.

Mufarisa Minisiṭa Vho Zou Kota-Fredericks vho ri vha a zwi ḑivha uri vhuḑo ha Tauetsola vhu wela fhasi ha Masipala we wa vha u tshi khou ṭangana na khaedu.

Vho fulufhedzisa tshitshavha uri khaedu dzavho dzi khou sedziwa na uri muvhuso u khou shuma vhukuma u itela u wana than-dululo.

“Ndo takala u pfa uri vhuṛzhi ha mivhunduni tingaho Tauetsoala yo no vha na muḑagasi na uri vhaṛwe vhathu vha tshi khou thuswa nga muvhuso vho ṭangana vha vhumba miṭanganelano ya makumba, u bveledzwa mabambiri a bungani, dziphedze na zwiṛwe zwibveledzwa.

MEC wa Tshumisano ya Mavhusele, Madzulo a Vhathu na zwa Sialala ngei Limpopo Vho Makoma Makhurupetje vho ri muhasho wo ḑivhofha u vhone uri vhafumakadzi vha khou mandafhadziwa na uri hovhu vhu tou vha vhuṭanzi kha thandela dza dzinnḑu dze dza avhelwa khamphani dza u fhaṭa dza vhafumakadzi u bva nga 1994.

"Kha ṛwaha wa muvhalelano wa masheleni wo fhiraho na wa zwino, Limpopo ḑo avhela thandela dza nnḑu dza 5 900 kha khamphani dza 12 dza u fhaṭa dza vhafumakadzi zwine zwi vhalelwa kha masheleni a swikaho R507 123 551 o ṭangana. U ḑivhofha hashu hu ambea nga kha tshivhalo tsha zwikhala zwa dzinnḑu zwe ra zwi sikela zwiṭshavha zwashu. Zwickhala zwi fhiraho 3.3 miḑioni zwo sikiwa nga kha mbekanyamushumo ya dzinnḑu dza phungudzelo ya mbadelo dzine muvhuso wa ṛetshedza,” vho ralo MEC Vho Makhurupetje.

U FHAṬA NNḒU DZAVHUḒI

Muṛwe wa vhe vha vhuelpa nga u wana nnḑu nga kha thandela iyi ndi Vho Joyce Ramashala vha miṛwaha ya 58 u bva muvhunduni wa Ga-Hlako une wa vha fhasi ha Masipala wa Mogalakwena.

Vhutshilo ho vha vhu tshi khou lemela kha Vho Ramashala na muṭa wavho vhe vha fhedza

NNḒU YA KALE

NNḒU NTSWA

Vhadzulapo vha Mivhunduni ya Ga-Hlako na Tauetsoala ngei Limpopo vho fhiwa nnḑu dzavhuḑi dza u dzula khadzo na miṭa yavho.

miṛwaha minzhi vha tshi khou dzula mukhukhuni wa phera mbili we wa vha wo no vhaaisala. Tshifhinga tsha dzimvula ndi hone he zwa vha zwi tshi lemelesa muṭa hoyu.

Musi Mufarisa Minisiṭa na Vho Kota-Fredericks na MEC Vho Makhurupetje vha tshi vha dalela vho vha vha sa koni na u dzumba dakalo ḑavho.

“Ndo xelelwa nga maipfi. Ndo takala uri zwino ri ḑo vha vho na fhethu hune ra hu

vhidza hayani. Ndu i ḑo vhuisa tshirunzi tshashu,” vho ralo.

Muṛwe we a vhuelpa ndi Vho Catherine Moreana vha miṛwaha ya 70 vhane vha dzula na vhaṛwe vhaunḑwa vha sumbe kha nnḑu ya phera mbili. Thandela ya nnḑu yo shandukisa vhutshilo havho na ha muṭa wavho.

*** Vho Rirhandzu Nkombyani vha shuma kha Muvhuso wa Vunḑu wa Limpopo.**

> Tsho bva kha siaṭari 1

u khwaṭhisedza uri vha khou ḑiṛwalisa kha tshiṭiriki tshone tsha u khethela.

TSHIṼWE TSHIKHALA TSHA U ḒIṼWALISA

Vha songo fhiriwa nga tshiṛwe tshikhala tsha u ḑiṛwalisa ha vhuvhili mafheloni a vhege hei u itela Khetho dza Masipala dza 2016. Zwiṭitshi zwa u khetha zwi ḑo vha zwo vula shangoni ḑothe u itela u ḑiṛwalisa u bva nga 8am u swika nga 5pm nga dzi 10 Lambamai 2016.

NDI LINI NAHONE NDI GAI HUNE NDA NGA KONA U ḒIṼWALISA?

Vha nga vshivhedza tshifhinga tsha u vhone u itela u ita khumbelo ya u ḑiṛwalisa nga tshifhinga tsha mushumo kha ofisi yapo ya IEC ine ya vha ya tshiṭiriki tsha havho tsha u khethela.

NDI LINI HUNE NDA TEA U DOVHA U ḒIṼWALISA?

Vha tea u dovha u ḑiṛwalisa musi:

- ḑiresi yavho ya hayani yo shanduka

- musi IEC yo vha ḑivhadza uri mikano ya u khetha ya tshiṭiriki tsha havho yo shanduka.

Vha zwi ḑivha hani arali uri kana vho ḑiṛwalisa gai?

U ṭola zwidodombedzwa zwavho zwa u ḑiṛwalisa vha nga:

- rumela SMS na nomboro yavho ya ID kha 32810 (R1.00 nga SMS)
- kha vha ṭole zwidodombedzwa zwavho zwa u ḑiṛwalisa thwii kha www.elections.org.za
- kha vha ṭole tshiṭitshini tsha havho tsha u khetha mafheloni a vhege ya u ḑiṛwalisa nga dzi (9-10 Lambamai 2016)
- kha vha ṭole kha ofisi yapo ya IEC nga tshifhinga tsha mushumo.

U ITA KHUMBELO YA TSHIPENTSHELE YA U KHETHA

U khetha ha tshipentshele hu tendela mukhethi o ḑiṛwalisaho, ane a nga si kone u khetha tshiṭitshini tshawe tsha u khethela nga Ḓuvha ḑa u Khetha. Fhedziha, a si muṛwe na muṛwe ane a tendelwa khetho ya tshipentshele. Avho vhane vha tama u ita khumbelo ya khetho dza tshipentshele vha tea u vha vha na zwi tevhelaho:

- u vha vhe mukhethi o ḑiṛwailsaho
- vha na bugundaula dala; garaṭa ya smart ID; kana TIC ya vhukuma (kha vha ite khumbelo ofisini ya Zwa Munio)
- vha tshi swikela zwo tiwaho zwa khetho dza mutevhe wonoyo.

Vha nga ita khumbelo ya khetho dza

tshipentshele arali vha sa koni u ya kha tshiṭitshi tsha havho tsha u khetha ngauri a vha vuwi zwavhudi muvhilini, vha muholefali kana vho ḑihwala; kana arali vha sa koni u khetha kha tshiṭitshi tsha havho nga Ḓuvha ḑa Khetho.

Kha vha dalele siaṭari ḑa Facebook ḑa Khomishini yo Ḓiimisaho ya Vhukhethi (*IECSouth-Africa* kana vha tevhele IEC kha Twitter (*@IECSouthAfrica*) u itela uri vha wane zwiswa nga ha mafhelo a vhege/ datumu dza u ḑiṛwalisa.

NDI KHETHA LINI?

Nga mulayo, vouthu dza tshipentshele dzi nga dzheniswa fhedzi nga datumu yo/ dzo ambiwaho kha tsumbatshifhinga ya dzikhetho na uri a huna a nga tendelwa zwiṛwe nga nnḑani ha hezwo.

U wana vhuṭanzi vhuṛzhi, kha vha founele IEC kha: 0800 11 8000 vha livhise mbudziso dzavho dza dzikhetho. Senthara ya vhuḑwamani i vula Musumbuluwo u swika ḑavhuṭanu, u bva nga 7am u swika nga 9pm.

*** Mafhungo a u ḑadzisa o wanala kha Khomishini yo Ḓiimisaho ya Dzikhetho.**

Miḑioni dza vhathu vho dalela zwiṭitshi zwa u khethela

Vho Priscilla Khumalo

Vho ḑiimiselaho u khetha vha fhiraho miḑioni tharu vho dalela zwiṭitshi zwa u khetha kha shango ḑothe mafheloni a vhege a zwenezwino a u ḑiṛwalisela lwa u thoma. Kha vhathu vha 3 097 194 vho dalelaho zwiṭitshi zwa u khethela u ḑiṛwalisa, vha 692 730 vho vha vha tshi khou ḑiṛwalisa lwa u thoma, ngeno vha 1 086 958 vha tshi khou tou dovha u ḑiṛwalisa kha zwiṭiriki zwa u khethela zwo fhambanaho, na uri vha 1 317 506 vho khwaṭhisedza na u ṭola uri zwidodombedzwa zwavho zwo dzulisa zwone kha tshenetsho tshiṭiriki tshiṭhihi tsha u khethela.

Ho dovha ha vha na u bva nga huhulu ha vhaswa, hune vhathu vha 544 552 vha fhasi ha miṛwaha ya 30 vho vha vha tshi khou ḑiṛwalisa lwa u thoma.

Vha ṭḑaḑo u swika 54% kha vhe vha vha vha tshi khou ḑiṛwalisa lwa u thoma vho vha vhe vhafumakadzi. Kuitele hokwu kwo vhonealaho kha mavunḑu oḑhe nga nnḑa ha Kapa Devhula he hone vha ṭḑaḑo u swika 50/50 vha fhandekana vhukati ha vhanna na vhafumakadzi kha u ḑiṛwalisa hoṭhe huswa.

Vunḑu ḑa KwaZulu-Natal na ḑa Gauteng ndi one o ṭḑaḑo u ita hafu ya u ḑiṛwalisa huswa, KwaZulu-Natal i na 24% ya u ḑiṛwalisa huswa ngeno Gauteng i na 22.5%.